

مقایسه خودپنداره نوجوانان عادی و بزهکار پسر سنین 12 تا 14 سال شهر تهران

فاطمه علایی کرهرودی¹، میترا کیانی²، دکتر احمد ایزدی³، دکتر حمید علوی مجد⁴

1. مربی، گروه کودکان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران
2. دانشجوی کارشناس ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران
3. استادیار، گروه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه امام حسین علیه السلام، تهران، ایران
4. دانشیار، گروه آمار زیستی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مفاهیم بنیادین در تکامل شخصیت و روان هر فرد، که در دوره نوجوانی اهمیت پیدا می کند، مفهوم خود است، لذا بررسی خود پنداره از جایگاه ویژه ای برخوردار است. هدف از این مطالعه مقایسه خود پنداره نوجوانان عادی و بزهکار پسر 12 تا 14 سال شهر تهران بوده است.

مواد و روش ها: پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی مقایسه ای است. بدین منظور، بر اساس معیارهای مورد نظر، 200 نوجوان پسر، که از گروه بزهکار 50 نمونه به صورت تمام شمار و در دسترس و از گروه مرجع (نوجوانان عادی) 150 نمونه به روش مبتنی بر هدف، انتخاب شد. محیط پژوهش شامل مدارس دولتی از مناطق منتخب شهر تهران و کانون اصلاح و تربیت شهر تهران بود. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای شامل دو بخش، اطلاعات جمعیت شناسی و سوالات مربوط به سنجش خودپنداره بود، که این بخش برگرفته از پرسشنامه Piers-Harris (2008) Piers-Harris (Harris-Herzberg) بود. با اینکه پرسشنامه خود پنداره Piers-Harris یک ابزار معتبر و پایا جهت سنجش خود پنداره در کودکان و نوجوانان ایران است، در این مطالعه نیز اعتبار آن اندازه گیری شد. به همین منظور از روش شاخص اعتبار محتوا استفاده شد، که نتیجه آن 90/12 درصد به دست آمد. جهت تعیین پایایی ابزار در این پژوهش از روش همسانی درونی و آزمون مجدد استفاده شد. همسانی درونی با محاسبه آلفای کرونباخ $\alpha=0/92$ حاصل گردید. هم چنین ضریب همبستگی پیرسون در روش آزمون مجدد به فاصله 10 روز برای این ابزار $r=0/89$ بدست آمد. پرسشنامه ها از طریق مصاحبه با نوجوانان جمع آوری شد. جهت تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار اس پی اس 15 انجام شد.

یافته ها: نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که میانگین سنی نوجوان عادی 12/89 سال با انحراف معیار $\pm 0/28$ ، میانگین سنی نوجوان بزهکاری 13/12 سال با انحراف معیار $\pm 0/87$ بوده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که 51/3 درصد از نوجوانان عادی خود پنداره منفی (31/3 درصد منفی و 20 درصد خیلی منفی) و 48/7 درصد خود پنداره مثبت داشتند. در گروه نوجوانان بزهکار سطح خود پنداره 100 درصد خیلی منفی بود. هم چنین نتایج نشان داد که بین رتبه های میانگین نمره های خود پنداره، تفاوت معنی دار آماری وجود داشت ($P=0/001$). با توجه به نتایج آماری، خودپنداره گروه نوجوانان عادی بالاتر از نوجوانان بزهکار بود.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج پژوهش، نوجوانان عادی نسبت به نوجوانان بزهکار خودپنداره بالاتری داشتند و این تفاوت به لحاظ آماری معنی دار بود. علت این تفاوت همان طور که در نتایج هم وجود دارد تفاوت های روحی روانی و خانوادگی در دو گروه بوده است.

کلید واژه ها: بزهکاری، خودپنداره، نوجوان

مقدمه

دوران نوجوانی مرحله دشوار زندگی است. علاوه بر وجود تنش های زندگی، ابعاد وسیعی از مفاهیم دیگر چون باورها، ارزش ها، آرمان ها و تعهد نسبت به زندگی در این مرحله نیز اهمیت زیادی می یابد. در این شرایط سازگاری روانی اجتماعی فرد به شدت متأثر از ثبات خویش پنداری و تصویر فرد از خود است (نوابی نژاد، 1375). قسمت عمده

* نویسنده مسئول مکاتبات: فاطمه علایی، تهران، خیابان شریعتی، جنب بیمارستان مفید، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی شهید بهشتی، آدرس پست الکترونیک: falaei@yahoo.com

ویژگی‌های شخصیتی، منشی و خصوصیات رفتاری هر فرد به تصویری که از خود در ذهن دارد یعنی انگاره وی بستگی دارد (ستوده، 1381). هر فرد در ذهن خود، تصویری از خویشتن دارد. این ارزشیابی ناشی از ارزشیابی‌های ذهنی است که فرد، معمولاً از ویژگی‌های رفتاری خود به عمل می‌آورد. در نتیجه، خودپنداره ممکن است مثبت یا منفی باشد (تقی زاده، 1379).

خود پنداره مثبت موجب می شود تا فرد از اعتماد به نفس و احساس امنیت بر خوردار باشد و در برابر انحراف اجتماعی تا حد زیادی مصونیت یابد. در حالی که خود پنداره بی ثبات و منفی، نا امنی ایجاد می کند و میزان سازگاری فردی و اجتماعی را مختل می سازد (نوابی نژاد، 1375). افراد با تجربه های شخصی، تأثیر از دنیای خارجی و از ارتباط این دو با یکدیگر، خود پنداره را به دست می‌آورند و براساس آن مسائل زندگی را ارزیابی می‌کنند و برای مقابله با کاستی‌ها تلاش می کنند. تصور مثبت از خود، منشأ احساس امنیت شخص می‌شود و اگر مورد تهدید قرار گیرد، مانند این است که هسته اصلی وجودش مورد تهدید قرار گرفته است (اسکندری نژاد، 1381).

با توجه به اعتبار پرسشنامه در ایران خود پنداره یا مفهوم خود یکی از موضوعات مهم روان شناختی در زمینه رشد و شخصیت می‌باشد و ریشه بسیاری از اختلالاتی که نوجوانان امروز به آن مبتلا هستند مثل افسردگی، اضطراب، رفتارهای پر خاشگرانه و سوء استفاده مواد را می‌توان در همین مسئله یافت (عباسیان، 1385). Ybrandt در سال 2008 پژوهشی با عنوان رابطه خود پنداره و عملکرد اجتماعی در بین نوجوانان انجام داد نتایج نشان داد که خودپنداره مثبت مهم ترین عامل در سازگاری اجتماعی و پیشگیری از مشکلات رفتاری شایع است. هم چنین خود پنداره منفی رابطه مستقیم با مشکلات رفتاری در پسران دارد، که مشکلات آن ها با تظاهرات خارجی مانند وحشی گری و خشونت، برای دیگران مضر و مخرب هستند.

خود پنداره منفی سبب تعارضات شخصیتی در نوجوان شده و پاسخ های بهنجار نوجوان را کاهش داده و سبب مشکلات و آشفتگی های شدید، اختلافات روانی، رفتار خودکشی گرایانه، مصرف مواد مخدر و الکل و بزهکاری در این دوره می شود (Mc Manus et al, 1998). نتیجه مطالعه Corte & Zucker در سال 2008 نشان داد که کلیه نوجوانان دارای خود پنداره منفی، در ابتدای نوجوانی (14-12 سال) تمایل به رفتارهای ضد اجتماعی داشتند، و خطر شروع به الکلی شدن در آن ها

بسیار زیاد است. خود پنداره مثبت یک عامل حفاظتی در برابر بروز رفتارهای ضد اجتماعی بوده و سبب بالا رفتن توانایی نه گفتن در نوجوانان می شود.

نزدیک به نیمی از جمعیت کشور ایران زیر 19 سال قرار دارند، که توجه به این گروه سنی یکی از اولویت‌ها در برنامه ریزی کشور است (اصغری طرقله، 1384). شیوع و گستردگی بزهکاری در نوجوانان و رفت و آمدهای پی در پی بزهکاران نوجوان به کانون اصلاح و تربیت، باعث می شود نیروهای خلاق و سازنده، به نحوی دچار اعتیاد و سرقت و سایر انواع بزهکاری شوند. لذا با شناسایی خودپنداره در دوره نوجوانی، می توان از اختلالات سازگاری ناشی از اختلال در مفهوم «خود» کاست و نوجوان را در سازگاری با محیط و موقعیت ها یاری داد و از ابتلاء وی به اختلالات روانی پیشگیری کرد. هدف این پژوهش مقایسه خود پنداره نوجوانان عادی و بزهکار پسر سنین 12-14 سال شهر تهران در سال 1387 بود.

مواد و روش ها

پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی است، که به منظور مقایسه خود پنداره نوجوانان عادی و بزهکار صورت گرفته است. جامعه پژوهش در این مطالعه شامل دانش آموزان نوجوان پسر مدارس دولتی مناطق تعیین شده و بزهکاران پسر کانون اصلاح و تربیت شهر تهران، در گروه سنی 12 تا 14 سال، دارای معیارهای تعیین شده جهت واحدهای مورد پژوهش بودند. بدین منظور، بر اساس معیارهای مورد نظر، 200 نوجوان پسر، از گروه نوجوانان بزهکار 50 نمونه به صورت در دسترس، و از گروه مرجع (نوجوانان عادی) 150 نمونه به روش مبتنی بر هدف، انتخاب شدند. براساس اطلاعات حاصل از پرسشنامه نمونه هایی که مشکلات سلامت از نظر جسمی و روانی داشتند حذف شدند، هم چنین در گروه نوجوانان عادی، نوجوانانی که سابقه مردودیت تحصیلی، نزاع در خانواده، طلاق، مرگ والدین، جدایی و یا زندانی بودن والدین را گزارش می کردند، از نمونه ها حذف شدند. محیط مطالعه شامل مدارس دولتی از مناطق تعیین شده شهر تهران و کانون اصلاح و تربیت شهر تهران بود. در این پژوهش جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه شامل دو بخش است. بخش اول مربوط به اطلاعات جمعیت شناختی و بخش دوم مربوط به بررسی سطح خودپنداره بود، که این قسمت برگرفته از پرسشنامه خودپنداره Piers-Harris است که شامل 80 سوال است و جهت سنجش خود پنداره کودکان و نوجوانان 8 تا 18 سال کاربرد دارد. این پرسشنامه مشتمل بر 6 زیر مجموعه که عبارتند از: رفتار 16 سوال، وضعیت مدرسه

محتوا 90/12 درصد به دست آمد. پایایی ابزار با استفاده از روش همسانی درونی و آزمون مجدد تعیین گردید. برای انجام محاسبه همسانی درونی 10 نفر از هر گروه با توجه به مشخصات واحدهای مورد پژوهش انتخاب شدند و پرسشنامه را تکمیل نمودند. سپس همسانی درونی با محاسبه آلفای کرونباخ $\alpha=0/91$ بدست آمد. در آزمون مجدد فاصله زمانی بین 2 بار پاسخ دهی به آزمون 10 روز در نظر گرفته شد. برای انجام این روش 10 نفر از هر گروه انتخاب شدند، ضریب همبستگی پیرسون در روش آزمون مجدد برای این ابزار $r=0/89$ بدست آمد. داده ها از طریق مصاحبه با نوجوانان جمع آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار آماری اس پی اس 15 و آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید.

یافته ها

یافته ها نشان داد که 62/7 درصد پدران نوجوانان عادی کارگر بوده اند. 90 درصد پدران نوجوانان بزهکار شغل های کاذب داشته و یا بیکار بوده اند. در گروه نوجوانان بزهکار 34 درصد بیماری جدی در خانواده مطرح بوده، هم چنین 74 درصد نزاع بین والدین، 72 درصد وجود آزار و اذیت در خانواده و 74 درصد اعتیاد پدر، را گزارش کردند. بعلاوه، 55/3 درصد نوجوانان عادی، 72 درصد نوجوانان بزهکار فقط گاهی در خانواده احساس شادی می کردند (جدول 1).

(وضعیت شناختی و ذهنی) 17 سوال، ظاهر و ویژگی جسمی 11 سوال، اضطراب 14 سوال، جامعه پسندی (محبوبیت) 12 سوال، شادی و رضایت مندی 10 سوال می باشد. سوالات بصورت دو گزینه ای بلی، خیر است که از طریق مصاحبه با نوجوان، تکمیل شد که نمره بالاتر نشان دهنده خودپنداری بالاتر است.

حدوداً نیمی از سوالات منفی و نیمی مثبت هستند، در سوالات منفی پاسخ خیر دارای یک امتیاز و در سوالات مثبت پاسخ بلی دارای یک امتیاز بود. برای جواب بلی (1) امتیاز و جواب خیر (1-) امتیاز در نظر گرفته شد و سوالات منفی بصورت معکوس نمره گذاری شدند یعنی بلی (1-)، خیر (1)، به این ترتیب دامنه نمرات حاصل از پرسشنامه خودپنداره بین 80- تا 80+ قرار می گیرد. سپس میانگین و انحراف معیار جواب ها محاسبه گردید و امتیازات بر حسب میانگین و انحراف معیار به 4 دسته تقسیم شدند: نمرات 60 تا 80 نشان دهنده خود پنداره خیلی مثبت، و نمرات 40 تا 60 نشانه خود پنداره مثبت و نمرات زیر 40 که به نیمی از سوالات مثبت، پاسخ منفی داده، نشان دهنده خودپنداره منفی است. از این میان نمرات 20 تا 40 نشانه خودپنداره منفی و نمرات زیر 20 نشانه خودپنداره خیلی منفی است.

(احمدی حکمت،) جهت تعیین اعتبار محتوا و اعتبار صوری، پرسشنامه در اختیار 15 نفر از مدرسین و اعضاء هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی قرار داده شد، که شاخص اعتبار

جدول 1: فراوانی و درصد فراوانی بیماری، نزاع، آزار و اذیت، اعتیاد والدین و احساس شادی در خانواده بین دو گروه عادی و بزهکار

گروه ها		متغیر		بیماری		هرج و مرج در خانه		اعتیاد		احساس شادی							
				نزاع		آزار و اذیت		پدر		مادر		هرگز		گاهی اوقات		همیشه	
نوجوانان عادی		فراوانی		-	-	-	-	-	-	-	-	21	83	46			
		درصد		-	-	-	-	-	-	-	-	14	55/3	30/7			
نوجوانان بزهکار		فراوانی		17	37	36	36	36	8	5	36	10	72	9	36		
		درصد		34	74	72	72	72	16	72	16	10	72	18	72		
		جمع		25	54	53	53	54	9	53	9	43	141	66	141		
		درصد		10	21/6	21/2	21/2	21/6	3/6	21/2	3/6	17/2	56/4	26/4	56/4		

در نوجوانان عادی 53 درصد و در نوجوانان بزهکار 76 درصد هرگز با خانواده به تفریح نرفته اند. امکانات در منزل اکثر نوجوانان عادی وجود دارد، در حالی که در برخی موارد همان امکانات در منزل نوجوانان بزهکار وجود نداشت (جدول 2).

جدول 2: فراوانی و درصد فراوانی تفریح و باهم بودن و امکانات زندگی در دو گروه (عادی و بزهکار)

گروه ها	متغیر	تفریح و باهم بودن										امکانات زندگی در منزل			
		هرگز	گاهی اوقات	همیشه	یخچال	تلویزیون	رادیو	خنک کننده	گرم کننده	گاز	ویدئو	کامپیوتر			
نوجوانان عادی	فراوانی	83	57	10	148	59	143	43	150	34	26	-			
	درصد	55/3	38	6/7	98/7	39/3	95/3	28/7	100	22/7	17/3	-			
نوجوانان بزهکار	فراوانی	38	11	1	49	39	16	11	49	1	6	-			
	درصد	76	22	2	98	78	32	22	98	2	12	-			
	جمع	143	96	11	246	127	209	68	248	37	34	277			
	درصد	57/2	38/4	4/4	98/4	50/8	83/6	27/2	99/2	14/8	13/6	÷			

دزدی و 2 درصد تجاوز و قتل گزارش شده است. مدت حبس در 68 درصد موارد زیر یک ماه و علت جرم در 88 درصد موارد بی پولی و فقر گزارش شده است.

یافته ها همچنین نشان داد که 46 درصد نوجوانان عادی با دوست، 51 درصد نوجوانان بزهکار با پدر، در هنگام بروز مشکلات مشاوره می کنند. عکس العمل در برابر خطا در خانواده، در هر دو گروه درصد بالایی را بصورت نصیحت کردن، بیرون کردن از خانه، تنبیه، ناسزا گفتن اختصاص می دهد (جدول 3). در گروه نوجوانان بزهکار نوع جرم در 68 درصد

جدول 3: فراوانی و درصد فراوانی مشورت با خانواده، عکس العمل در برابر خطای نوجوان و میزان پرسیدن علت خطای نوجوان توسط والدین در دو گروه عادی و بزهکار

پرسیدن علت خطا	عکس‌العمل در برابر خطای نوجوان						مشورت				متغیر / گروه ها	
	ناسزا گفتن	تنبیه کردن	بیرون کردن از خانه	زندانی در خانه	بی تفاوتی	نصیحت کردن	خواهر یا برادر	دوست	مادر	پدر		
150	145	138	113	114	9	149	12	69	36	4	فراوانی	نوجوانان
100	96/7	92	75/3	76	6	99/3	8	46	24	2/7	درصد	عادی
47	46	45	36	37	3	47	10	7	-	25	فراوانی	نوجوانان
94	92	90	72	74	6	94	20/4	14/3	-	51	درصد	بزهکار
247	241	233	198	201	12	245	22	106	55	30	جمع	
98/8	96/4	93/2	79/2	80/4	4/8	98	8/8	42/6	22/1	12	درصد	

بحث

با توجه به نتایج پژوهش نوجوانان عادی در هیچ کدام از موارد خودپنداره خیلی مثبت نداشتند. بعلاوه، نزدیک به نیمی از نوجوانان عادی خودپنداره در سطح مثبت داشتند. در بیش از

این بود که از جنبه‌های مهم تصویر خود، ارتباط و تطابق باخود واقعی و خود ایده‌آل است و اگر بین این دو فاصله زیادی وجود داشته باشد، منجر به ناسازگاری می‌گردد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین میانگین نمره های خودپنداره، تفاوت معنی دار آماری وجود دارد و با توجه به نتایج آماری، خودپنداره گروه نوجوانان عادی بالاتر از نوجوانان بزهکار می باشد.

نتایج پژوهش Brandt (2008) نشان داد که خود پنداره مثبت مهم ترین عامل در سازگاری اجتماعی و پیشگیری از مشکلات رفتاری شایع است. خودپنداره رابطه مستقیم با مشکلات رفتاری در پسران دارد که شامل مشکلاتی است که با تظاهرات خارجی هم چون وحشی گری و خشونت همراه بوده و برای دیگران مضر و مخرب است. هم چنین نتایج این پژوهش رابطه قوی بین خودپنداری منفی و مشکلات رفتاری ظاهر شده بویژه در سنین 15 تا 16 سال را نشان داد. یافته های این پژوهش نقش و جایگاه خودپنداره مثبت را در همه نوجوانان در جوامع مختلف روشن و برجسته می سازد.

نتایج پژوهش حاضر در گروه نوجوانان بزهکار، نشان از مشکلات فراوان سلامت روانی در این قشر دارد و به نظر می رسد که فعالیت های کانون اصلاح و تربیت در جنبه ای روانی این نوجوانان بایدگسترش بیشتری یافته و در زمینه ارتقاء خود پنداره در آن ها فعالیت های بنیادین صورت گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان نامه دانشجویی مقطع کارشناسی ارشد مدیریت پرستاری کودکان میترا کیانی با راهنمایی فاطمه علایی کهرودی است. از مسئولین کانون اصلاح و تربیت که پژوهشگران را در این پژوهش یاری نمودند صمیمانه تشکر می گردد.

نیمی از نوجوانان عادی خود پنداره، منفی بوده است. نوجوانان عادی در این پژوهش، نوجوانانی بودند که از سطح اقتصادی- اجتماعی پائین برخوردار بودند. آن ها از نظر تامین نیازهای فیزیولوژیک در مضیغه بودند، این مهم سبب پائین آمدن سطح خود پنداره در آن ها به پائین تر از سطح هنجارها شده است.

نتایج پژوهش Phillip & Jonson (2000) نشان داد که تمامی کودکانی که از زمینه اقتصادی- اجتماعی پایینی برخوردار باشند و کودکانی که دو یا چند حادثه را تجربه کرده‌اند، به طور معنی داری نمرات خود پنداره پایین تر داشتند و از موفقیت کمتری برخوردار بودند و بیشتر از کلاس درس غیبت می‌کردند. نتایج این مطالعه نشان داد حوادث تنش آفرین زندگی بر توانایی کودکان جهت سازگاری تأثیر دارد. حوادث تنش زای بررسی شده شامل مشکلات خانوادگی نظیر مرگ یکی از والدین و جدایی والدین و داشتن مشکلات جدی خواهر و برادر می باشد. در پژوهش حاضر موارد تنش زا در نمونه ها وجود نداشت و این موارد در پژوهش شرکت داده نشدند، به همین دلیل نمره خودپنداری در نمونه های پژوهش حاضر نسبت به نمره خودپنداری Phillip & Jonson (2000) بالاتر بوده است.

یافته های دیگر مطالعه نشان داد که در گروه نوجوانان بزهکار در تمام موارد خودپنداره خیلی منفی گزارش شد. درگروه نوجوانان بزهکار، سطح خودپنداره در تمام موارد خیلی منفی بوده است. نوجوانان بزهکار به دلیل شرایط سخت خانوادگی و اجتماعی مرتکب خطا می شوند و از دید جامعه طرد شده هستند.

Bybee & Zilgler (2001) طی پژوهش خود، ارتباط تصویر از خود را با اعمال بزهکاری نوجوانان رامورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که کسانی که تصویر ذهنی نامتجانس بالاتری از خود دارند، زمینه بیشتری نیز برای بزهکاری دارند، که بزهکاری بیشتر در ارتباط با فاصله تصویر واقعی با تصویر ایده‌آل از خود می‌باشد. همبستگی بین خود ایده‌آل و واقعی آن ها همبستگی معنی داری را نشان داد. نتیجه

REFERENCES

- Abbasian M (2006). [Self concept role in children's social adjustment]. Hemayat Journal.10 (3) 8-10.(Persian).
- Asghari Torghabeh A (2006). [Immigration causes and in street children]. Hemayat Journal. 10 (2) 8-10. (Persian).
- Bybee A Zilgler E (2001). Self Image and Gait: A further test of the cognitive-developmental formation; Journal of Personality, 59 (4) 733-45.
- Corte C Zucker R (2008). Self concept disturbances: A cognitive vulnerability for early drunkenness in adolescence at high risk for alcohol problem. Addictive Behaviors. 33 (4) 1282-1290.
- Eskandari Nezhad KH (2006). [God Concept]. Maerifat Journal, 11(5)14-18. (Persian).
- Fillipel LA Jonson I.A (2000). Psychometric Assessment and quality of life index and self concept in children Research in Nursing and Health.15 (1) 29-38.

- Mc Manus J et al (1998). Prosocial self-schemas, self-awareness adolescent's prosocial behavior. Journal of Personality and Social Psychology. 75 (3) 766-777.
- Navabi Nezhad SH (1995). [Normal and Abnormal behaviors] ,Tehran: parents and masters society of Islamic Republic of Iran Publisher.(Persian)
- Piers E Harris D Herzberg S (2008). Western Psychological Services (W P S) Piers-Harris Self Children's Concept Scale. Western Psychological Services, Losangles. 2nd Edition (Piers-Harris 2).
- Taghi Zadeh M (2000). [Adolescent Restless Wind] ,Esphahan ,Yekta Publisher .(Persian)
- Y Brandt H (2008). The relation between self –concept and social functioning in adolescence,Journal of Adolescence.31(1)1-16.